Lietas arhīva Nr. C-1064-19/20
ECLI:LV:RVPT:2019:1205.C30688317.5.S

**SPRIEDUMS**
**Latvijas Republikas vārdā**
Rīgā 2019.gada 5.decembrī

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa
šādā sastāvā tiesnese I.Casno
ar sekretāri E.Kotikovu
piedaloties prasītājai /pers. A/
atbildētājam /pers. B/

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu /pers. A/ prasībā pret /pers. B/ par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu.

**Aprakstošā daļa**

[1] Prasītāja /pers. A/ iesniegusi tiesā prasību pret atbildētāju /pers. B/ (/pers. B/) par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu, norādot, ka saskaņā ar 2000.gada 17.jūlija pirkuma līgumu prasītājai tika nostiprinātas īpašuma tiesības uz dzīvokļa īpašumu Nr.56, /adrese/.

[1.1] 2016. gada 23.maijā pēkšņi miris prasītājas dēls /pers. C/. Pēc dēla nāves prasītāja atradusies šausmīgā psiholoģiskā stāvoklī, no pārdzīvojumiem nespējusi saprast apkārt notiekošo un viņu pārņēmusi vispārēja vienaldzība. 2016.gada 18.jūlijā prasītāja tikusi ievietota Rīgas austrumu Klīniskās slimnīcas Neiroloģijas un neiroķirurģijas klīnikas 7.vispārējā neiroloģijas nodaļā ar pamatdiagnozi Kavemozas angiomas saasiņojums ar kreisās puses vidēji dziļu hemiparēzi, jušanas traucējumiem, kā arī pirms tam viņai bijuši vairāki miokarta infarkti.

[1.2] Norāda, ka septembrī prasītājas otrs dēls /pers. B/, t.i. atbildētājs lietā uzaicinājis prasītāju ciemos pie sevis uz Smilteni, kur prasītāja atradusies pāris mēnešus. 2016.gada 6.oktobrī atbildētājs licis prasītājai parakstīt viņai nesaprotamus dokumentus, jo viņa atradusies ļoti smagā psiholoģiskā stāvoklī, kā arī lietojusi dažādus medikamentus, ka nespēja saprast savas darbības nozīmi. Pēc kāda laika izrādījies, ka prasītāja parakstījusi dāvinājuma līgumu un uzdāvinājusi atbildētājam sev piederošo dzīvokli /adrese A/. Pēc tam, kad bijis parakstīts dāvinājuma līgums, atbildētājs licis, lai prasītāja brauc atpakaļ uz Rīgu un viņu netraucējot, kā arī vairākkārt draudējis, ka izliks prasītāju uz ielas.

[1.3] Pamatojoties uz Civillikuma 1409.pantu, prasītāja lūgusi atzīt par spēkā neesošu 2016.gada 6.oktobra dāvinājuma līgumu un dzēst atbildētāja īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu /adrese A/.

[2] Atbildētājs sniedzis paskaidrojumus par celto prasību, norādot, ka prasību neatzīst, jo prasībā norādītie apstākļi neatbilst patiesībai.

Norādījis, ka prasītāja ir viņa māte un pēc dēla/pers.C/nāves prasītāja turpinājusi dzīvot savā dzīvesvietā /adrese/, un viņai nav bijušas nekādas nopietnas veselības problēmas, līdz ar to neatbilst patiesībai prasībā norādītais, ka prasītāja atradusies šausmīgā psiholoģiskā stāvoklī un no pārdzīvojumiem nav spējusi saprast apkārt notiekošo un viņu pārņēmusi vispārēja vienaldzība.

Atbildētājs norādījis, ka prasītāja pati ieradusies Smiltenē 2016.gada 6.septembrī un aizbraukusi atpakaļ uz Rīgu 2017.gada 17.jūlijā. Līdz ar to secināms, ka prasītāja Smiltenē atradusies 11 mēnešus, kuru laikā prasītājas ģimenes ārste mājas vizītē pie prasītājas tikusi izsaukta tikai vienu reizi.

Pēc 2016.gada septembra tieši prasītāja bijusi tā, kura sarunājusi dzīvokļa īrnieku, ar kuru vienojusies par dzīvokļa izīrēšanu. Tāpat tieši prasītājas vēlme bija uzdāvināt nekustamo īpašumu atbildētājam.

Turklāt no dāvinājuma līguma izriet, ka prasītājai līguma saturs un nozīme bijuši saprotami, prasītāja to atzinusi par pareizu, abpusēji izdevīgu un līgumu noslēgusi labprātīgi, bez viltus un spaidiem. Tāpat prasītājas rīcībspēju, parakstot nostiprinājuma lūgumu zemesgrāmatai, pārbaudījusi zvērināta notāre.

Līdz ar to atbildētājam neesot nekādu šaubu par to, ka prasītāja labprātīgi parakstījusi dāvinājuma līgumu, apzinoties līguma sekas un atbilstību prasītājas patiesajai gribai.

[3] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2018.gada 3.maija lēmumu civillietā noteikta kompleksā tiesu psiholoģiskā un psihiatriskā ekspertīze un tiesvedība lietā apturēta līdz eksperta atzinuma saņemšanai.

2018.gada 17.septembrī tiesā saņemts VSIA "Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs" Psihiatriskās palīdzības dienesta" 2018.gada 19.jūlija Ambulatorās tiesu psihiatriskās – tiesu psiholoģiskās ekspertīzes atzinums Nr.02.02-04/525/2018.

Ar 2019.gada 6.novembra protokollēmumu tiesvedība lietā atjaunota.

[4] Prasītāja/pers. A/ tiesas sēdē prasību uzturēja uz tajā norādītā pamata, lūdza to apmierināt un sniedza paskaidrojumus, kas analogi prasībā norādītajam. Papildus paskaidroja, ka dzīvojot pie dēla (atbildētāja) bijusi apkopta, nodrošināta ar visu nepieciešamo, tajā skaitā, zālēm. Veselības stāvoklis bijis labs. Līgumu parakstīt devusi vedekla, to parakstījusi neizlasot, līguma eksemplāru saņēmusi pēc tā parakstīšanas. Nenoliedza, ka braukusi pie notāra parakstīt dokumentus. Domājusi, ka līgumā būs pieminēta arī meita, jo viņai neesot kur dzīvot. Grib atpakaļ sev dzīvokli, jo dēls (atbildētājs) pret viņu slikti izturējies.

Atbildētājs/pers. B/ tiesas sēdē prasību neatzina, uzturēja lietā iesniegtos rakstveida paskaidrojumus. Papildus paskaidroja, ka prasītājas veselības stāvoklis, dzīvojot pie viņa, uzlabojies, prasītāja pati saņēmusi pensiju, gājusi staigāt, ārsts bijis vienu reizi, lai izrakstītu zāles. Norādīja, ka pati prasītāja izteikusi vēlmi uzdāvināt viņam dzīvokli. Līgums ticis sastādīts pie notāres Valmierā,

prasītāja to pati parakstījusi vairākas reizes pirms tam pārjautājot par līgumu.

**Motīvu daļa**

[5] Noklausījusies lietas dalībnieku paskaidrojumus tiesas sēdē, pārbaudījusi un novērtējusi lietā esošos pierādījumus, tiesa atzīst, ka prasība nav pamatota un ir noraidāma.

[5.1] Lietā nav strīda, ka 2016.gada 6.oktobrī starp pusēm noslēgts nekustamā īpašuma dāvinājuma līgums, saskaņā ar kuru prasītāja bezatlīdzības nozīmē dāvinājusi un nodevusi īpašumā un valdījumā atbildētājam uz personisko īpašuma tiesību piederošo dzīvokli Nr.56, /adrese/ ar pie dzīvokļa īpašuma piederošajām kopīpašuma 390/29117 domājamām daļām no daudzdzīvokļu mājas /adrese/(*lietas 7.lapa*).

No lietas materiāliem pievienotās Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas Zemesgrāmatu nodaļas nodalījuma Nr.23240-56 redzams, ka atbildētājam, pamatojoties uz 2016.gada 6.oktobra nekustamā īpašuma dāvinājuma līgumu, 2016.gada 31.oktobrī nostiprinātas īpašuma tiesības uz minēto nekustamo īpašumu (*lietas 8.lapa*).

[5.2] Prasītāja lūgusi atzīt noslēgto dāvinājuma līgumu par spēkā neesošu, norādot, ka viņa līguma noslēgšanas laikā atradusies šausmīgā psiholoģiskā stāvoklī, līdz ar to viņa nav spējusi saprast līguma noslēgšanas nozīmi.

Civillikuma 1405.pants noteic, lai darījumam būtu tiesīgs spēks, ir vajadzīgs, lai tā dalībniekiem būtu tiesībspēja un rīcībspēja šā darījuma taisīšanai; pretējā gadījumā darījums nav spēkā. Savukārt Civillikuma 1409.pants noteic, ka tiesiski darījumi, ko taisījušas rīcībspējīgas personas nesamaņas stāvoklī vai nespējot saprast savas darbības nozīmi vai nespējot savu darbību vadīt, nav spēkā.

Minētā norma regulē darījuma spēkā esamības jautājumus. Rīcībspēja ir vispārīgs personas statusu raksturojošs faktors, kura pamatā ir pieņēmums, ka pilngadīgas, ar garīgām slimībām neslimojošās personas spēj darījumos adekvāti paust savu gribu (*skat. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof.K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā.- Rīga: Mans Īpašums, 200, 24.lpp*.).

Tādējādi, lai tiesisku darījumu atzītu par spēkā neesošu, būtiska nozīme ir tam, vai darījuma noslēgšanas brīdī personai bijuši tādi īslaicīgi apziņas un gribas traucējumi, ar kuriem nevar nerēķināties. Līdz ar to svarīgi ir noskaidrot nesamaņas vai gara darbības traucējumu cēloņus, kas var būt par pamatu darījuma spēkā neesībai (*skat. Augstākās tiesas Senāta 2011.gada 25.maija spriedums lietā Nr.SKC- 211/2011 (C04262707) un Augstākās tiesas 2017.gada 26.maija spriedums lietā Nr.SKC-166/2017 (C30614710*)).

[5.3] Pēc prasītājas lūguma, lietā tika nozīmēta ambulatorā kompleksā tiesu psihiatriskā – tiesu psiholoģiskā ekspertīze.

Juridiskajā literatūrā (*Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof.K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. TNA, Rīga, 2006. 212.lpp*.) dots skaidrojums, ka, novērtējot eksperta atzinumā ietvertos pierādījumus, noskaidrojot to ticamību un nozīmi lietā: 1) no atzinuma jāizslēdz eksperta minējumi un pieņēmumi, secinājumi jautājumos, kas neietilpst viņa profesionālo zināšanu robežās, secinājumi, kas pamatoti nevis uz speciālajām zināšanām, bet uz vispārīgiem loģiskiem apsvērumiem, kādiem speciālista zināšanas nav vajadzīgas; 2) jāpārbauda to faktu ticamība, ar kuriem eksperts pamato savu atzinumu, un jānoskaidro vai tie ir pietiekami secinājumu pamatojumam; 3) jāizskata vispārīgās atziņas, kurām eksperts pakārto konstatētos faktus, un jāpārliecinās ka tās ir objektīvas, zinātniskas tēzes, nevis tikai eksperta personisks viedoklis, un ka attiecīgās speciālās nozares attīstības līmenis ir pietiekams, lai atbildes uz ekspertam uzdotajiem jautājumiem būtu ticamas; 4) jāpārbauda eksperta konstatējumu un slēdzienu veidošanās no loģikas secības un pamatotības viedokļa, jāpārliecinās, vai atzinums loģiski izriet no konstatējuma; 5) eksperta atzinums jāsalīdzina ar citiem, lietā ticami noskaidrotiem faktiem.

VSIA "Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs" ambulatorās kompleksās tiesu psihiatriskās – tiesu psiholoģiskās ekspertīzes 2018.gada 19.jūlija atzinumā Nr.02.02-04/525/2018 secināts, ka prasītāja /pers. A/ 2016.gada 6.oktobrī, parakstot dāvinājuma līgumu ar /pers. B/, ar psihisku slimību nav slimojusi. /pers. A/ 2016.gada 6.oktobrī, parakstot dāvinājuma līgumu ar /pers. B/, ir bijuši citi psihiski traucējumi – neprecizēti neorganiski miega traucējumi, kas līguma noslēgšanas laikā 2016.gada 6.oktobrī neietekmēja viņas spēju saprast savu rīcību un to vadīt, kā arī neietekmēja viņas spēju apzināties savas rīcības sekas. Tāpat ekspertīzes atzinumā secināts, ka ekspertu rīcībā esošajā medicīniskajā dokumentācijā nav ziņu par to, ka prasītājas lietotie medikamenti dāvinājuma līguma ar atbildētāju noslēgšanas laikā 2016.gada 6.oktobrī būtu ietekmējuši prasītājas spēju saprast savu rīcību un to vadīt, apzināties savas rīcības sekas. Prasītājas psiholoģiskais stāvoklis 2016.gada 6.oktobrī bija parasts, atbilstošs apkārtējiem apstākļiem, ļāva viņai apzināties un kontrolēt savu rīcību. Dāvinājuma līguma parakstīšanas laikā viņa varēja tikt maldināta tā juridiskā būtībā un nozīmē. Ekspertīzi veikuši sertificēts tiesu eksperts personas psihiskā stāvokļa izpētes specialitātē un sertificēta tiesu eksperte personas psiholoģiskā stāvokļa izpētes specialitātē. (*lietas 68.lapa*).

Tiesa nekonstatē pamatu apšaubīt eksperta atzinuma tiesiskumu un izdarīto secinājumu ticamību, kā arī lietā nepastāv strīds par eksperta atzinumā norādītajiem secinājumiem.

[5.4] Civilprocesa likuma 93.panta pirmā daļa nosaka, ka katrai pusei jāpierāda tie fakti, uz kuriem tā pamato savus prasījumus vai iebildumus. Prasītājam jāpierāda savu prasījumu pamatotība. Atbildētājam jāpierāda savu iebildumu pamatotība.

Tiesa atzīst, ka lietas materiāliem pievienotie prasītājas veselības stāvokli raksturojošie dokumenti (*lietas 9.,10., 22.lapa*) kopsakarā ar eksperta atzinumu un pušu sniegtajiem paskaidrojumiem apliecina to, ka /pers. A/ bija veselības problēmas, bet neapliecina, ka prasītāja, parakstot dāvinājuma līgumu, neapzinājās tā nozīmi un sekas.

[5.5] Tiesību doktrīnā norādīts, ka rīcībspējīgām personām var būt tādi īslaicīgi apziņas un gribas traucējumi, ar kuriem nevar nerēķināties. (..) Jāsecina, ka, piemēram, traucējumi, ko izraisījis alkohols, pēc šī panta var būt par pamatu darījumu spēkā neesamībai. Taču ne visas (..) apziņas traucējuma sekas ir īslaicīgs rīcībspējas zudums. Tās var radīt vieglprātību, pārgudrību vai citādu novirzi no parastās uzvedības, bet tas neizslēdz gribas klātbūtni darījumā un tāpēc darījums nav atzīstams par spēkā neesošu (*sk.Civillikuma komentāri. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā.-R.: Mans Īpašums, 24.-25.lpp*.).

Izvērtējot lietas materiāliem pievienotos pierādījumus tiesa atzīst par nepamatotiem prasītājas apgalvojumus, ka darījuma noslēgšanas brīdī viņa veselības stāvokļa dēļ nav spējusi saprast savas darbības nozīmi un nav spējusi savu darbību vadīt.

[6] Šādos apstākļos, pamatojoties uz Civillikuma 1405.pantu kopsakarā ar Civillikuma 1409.pantu, tiesai nerodas šaubas, ka prasītāja, būdama rīcībspējīga persona, 2016.gada 6.oktobrī slēdzot dāvinājuma līgumu ar atbildētāju, apzinājās savas darbības un tās sekas. Tādējādi atzīstams, ka lietā nav konstatējamas Civillikuma 1409.pantā minētās pazīmes, lai darījumu atzītu par spēkā neesošu, jo prasītāja tās nav pierādījusi.

[7] Prasītāja tiesas sēdē norādīja, ka viņai līgumu parakstīšanai iedevusi vedekla un viņa to parakstījusi neizlasot.

[7.1] Civillikuma 1441.pants norāda, ka maldība var rasties vai nu no tam, ka pavisam trūkst ziņu, vai ka ir tikai nepietiekošas ziņas par kādiem faktiskiem apstākļiem - faktiska maldība – vai kādām tiesiskām normām - tiesiska maldība.

Maldība, kā tas izriet no Civillikuma 1441.panta satura, ir darījuma dalībnieka nepareizs, īstenībai neatbilstošs priekšstats par apstākļiem, kas saistīti ar darījuma priekšnoteikumiem, saturu, tiesiskajām sekām, un tā var rasties, piemēram, informācijas trūkuma, vai šīs informācijas kļūdainas izpratnes dēļ. Darījuma tiesisko spēku var ietekmēt tikai faktiskā maldība (nepareizs priekšstats par faktiem), jo attiecībā uz tiesisku maldību nav attiecināmi noteikumi par atvainojamu un svarīgu maldību (skat. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 1998. 45.-46.lpp*).

To, ka faktiskajai maldībai, lai tā varētu ietekmēt darījuma spēkā esamību ir jābūt attaisnojamai un svarīgai noteic Civillikuma 1442.-1445.pants. Par attaisnojamu uzskatāma tāda maldība, kas nav radusies pašas personas, kura maldījusies, neuzmanības vai darbības dēļ (Civillikuma 1442.-1443.pants). Savukārt svarīga ir tāda maldība, kurai pastāvot, jāpieņem, ka persona, kura maldījusies, nemaz nebūtu devusi darījumam savu piekrišanu un līdz ar to darījums nebūtu noticis (Civillikuma 1445.pants).

[7.2] Darījuma parakstīšana, to vispār neizlasot, kā to, būdama rīcībspējīga persona, konkrētajā gadījumā izdarījusi prasītāja, nevar traktēt kā nepareizu īstenībai neatbilstošu priekšstatu par darījuma priekšnoteikumiem vai informācijas trūkumu, vēl jo vairāk situācijā, kad, spriežot no prasītājas paskaidrojumiem, viņa apzinājās, ka brauc pie notāra un domājusi, ka līgumā būs arī pieminēta meita. Savukārt apstāklis, ka līgumu viņai iedevusi parakstīt vedekla nevar vērtēt kā darījuma dalībnieka ietekmēšanu.

Arī judikatūrā atzīts, ka līguma parakstīšana, to neizlasot, nav pietiekams pamats, lai to saistītu ar Civillikumā norādītajiem apstākļiem – viltus, maldība (Civillikuma 1441. un 1459.pants) *(sk. Senāta 2005.gada 5.oktobra spriedumu lietā Nr.SKC-607).*

[7.3] Tāpat tiesa ņem vērā, ka parakstītais dāvinājuma līgums sastādīts datora drukā, līguma nosaukums un dāvinātāja /pers. A/ rakstīts ar lieliem, drukātiem burtiem, kā arī prasītāja ir parakstījusies uz katras līguma lapaspuses. Līdz ar to tiesas ieskatā prasītāja nevarēja nesaprast, ka paraksta dāvinājuma līgumu un ņemot vērā, ka pie dāvinājuma līguma parakstīšanas nav pret to cēlusi ierunas, atbilstoši Civillikuma 1431.pantam secināms, ka, parakstot minēto dokumentu, prasītāja ir izteikusi gribu un piekritusi šim darījumam.

Ņemot vērā minēto, kā arī lietas izskatīšanas gaitā konstatētos faktiskos apstākļus, tiesa atzīst lietā nav konstatējama maldības esamība, kas būtu par pamatu atzīt darījumu par spēkā neesošu.

[8] Ievērojot minēto, prasītājas prasība par 2016.gada 6.oktobra dāvinājuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu un atbildētāja īpašuma tiesību dzēšanu ir noraidāma.

[9] Civilprocesa likuma 42.panta pirmā, otrā un ceturtā daļa noteic, ka tiesas izdevumi, ja prasītājs no to samaksāšanas bijis atbrīvots, piespriežami no atbildētāja valsts ienākumos proporcionāli apmierinātajai prasījuma daļai. Ja prasību noraida, atstāj bez izskatīšanas vai ja prasītājs atsakās no prasības, tiesas izdevumi, kas nav samaksāti iepriekš, piespriežami no prasītāja valsts ienākumos. Ja abas puses ir atbrīvotas no tiesas izdevumu samaksas, tiesas izdevumus uzņemas valsts.

Tā kā prasība ir noraidīta un prasītāja ar likumu ir atbrīvota no tiesas izdevumu samaksas, tiesas izdevumus uzņemas valsts.

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 8., 93., 97., 193.pantu, tiesa

**nosprieda:**

/pers. A/ prasību pret /pers. B/ par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu – noraidīt.

Spriedumu var pārsūdzēt 20 (divdesmit) dienu laikā no sprieduma pasludināšanas dienas Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijā, apelācijas sūdzību iesniedzot Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā.

Tiesnese I.Casno